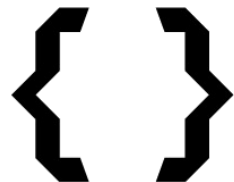

Semikomunikace v konceptu komunikace

obhajoba bakalářské práce, květen 2017

Lukáš Kyjánek

Univerzita Hradec Králové

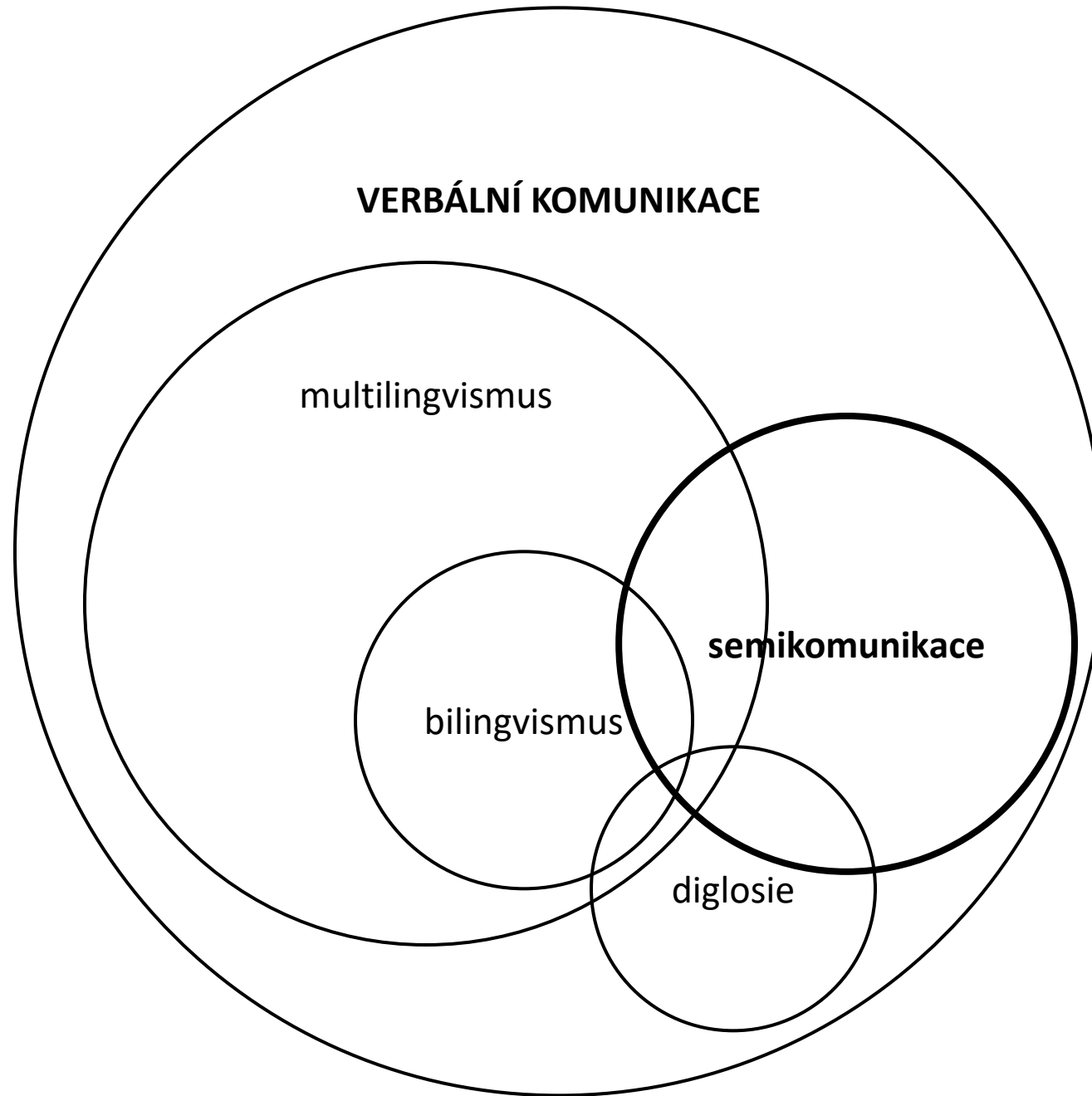

Rozumíte mi
dobře?

Len pokiaľ chcem.

Postavení semikomunikace

Faktory vzájemného porozumění

- korpus: **InterCorp v9 2016 ČNK**
- subkorporusy: **Acquis, Core, Europarl, Subtitles**
- data: **KonText v0.9.3** (*Vlastní frekvenční distribuce*)
- překlady: **Treq v1.1**
- vzorek: **2 000 nejfrekventovanějších slov** (*word*)
- transkripce: **IPA**

Levenštejnova metrika

- Udává minimální počet nutných operací se znaky k tomu, aby byly oba vložené řetězce totožné.
- zarovnávání fonémů

	SK	d	ɔ	b	r	ε
CS	0	1	2	3	4	5
d	1	0	1	2	3	4
ɔ	2	1	0	1	2	3
b	3	2	1	0	1	2
r	4	3	2	1	1	2
ε	5	4	3	2	2	1

CS	d	ɔ	b	r	ε
SK	d	ɔ	b	r	ε

- Vyjadřuje míru nejistoty z pohledu jednotlivých jazyků zvlášť, a proto je schopna postihnout i asymetrické děje.
- výpočty jazykové vzdálenosti a vzájemného porozumění
- Čím je menší hodnota, tím je menší vzdálenost.

$$H(X|Y) = - \sum_{x \in X, y \in Y} p(x, y) \log_2(p(x|y))$$

CS	r	ɔ	z	ʊ	m	iː	t	ɛ		m	ɪ		d	ɔ	b	r	ɛ
SK	r	ɔ	z	ʊ	m	ɿɛ	t	ɛ		m	i		d	ɔ	b	r	ɛ
p(CS SK)	.50	1	1	1	.67	1	1	.75		.67	1		1	1	1	.50	.75
p(SK CS)	1	1	1	.50	1	1	.50	1		1	.50		1	1	1	1	1

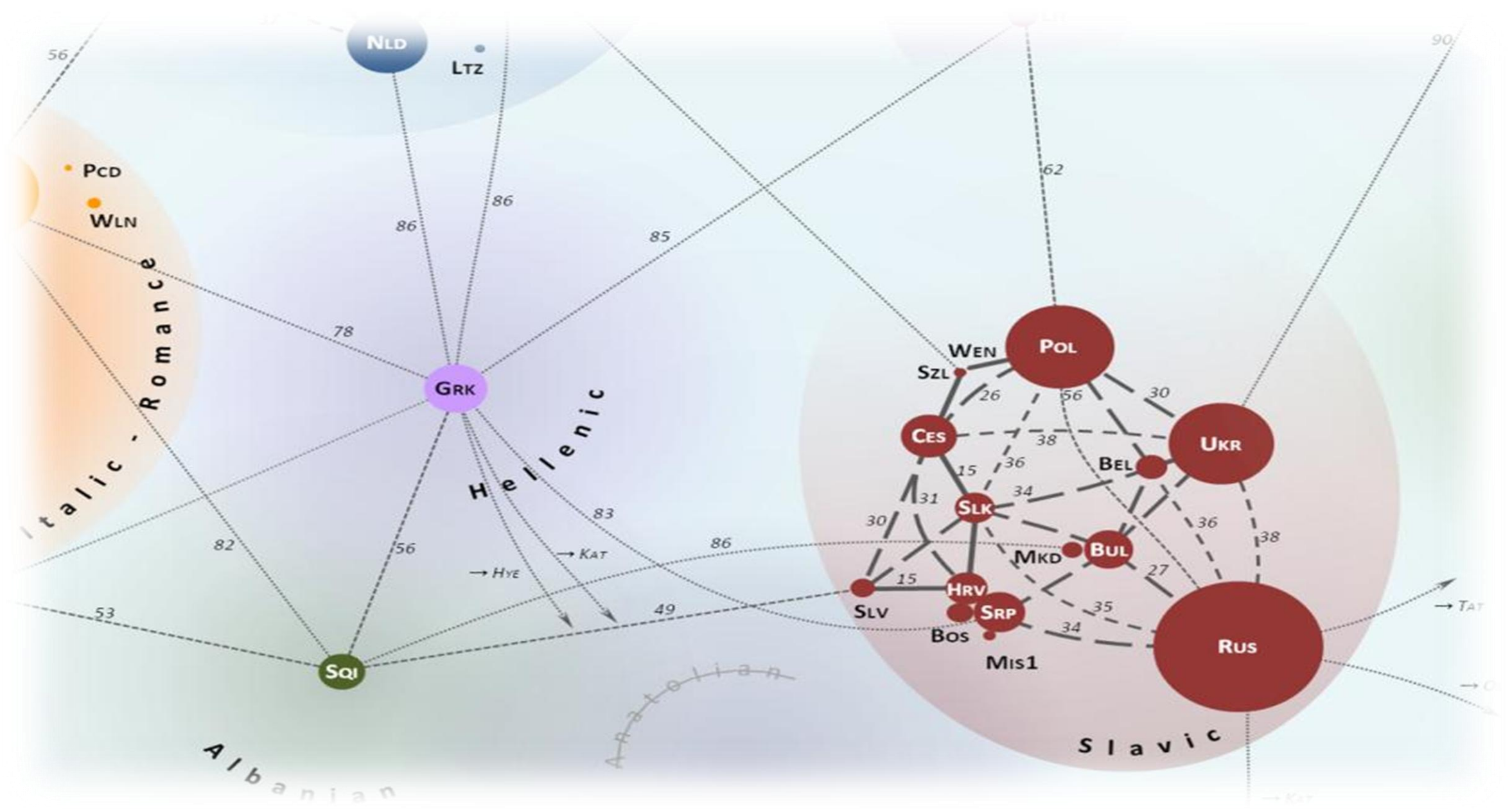
$$p(x|y) = \frac{p(x \cap y)}{p(y)} \Rightarrow \text{asymetrie}$$

CS	j	ɛ	n		p	ɔ	k	ʊ	t		x	ts	ɪ	#
SK	ɭ	ɛ	n		p	ɔ	k	ɿa	ʎ		x	ts	ɛ	m
p(CS SK)	1	.75	1		1	1	1	1	1		1	1	.25	.33
p(SK CS)	1	1	1		1	1	1	.50	.50		1	1	.50	1

- jazyková vzdálenost = $1/3$ vzájemného porozumění (**VP**)
- vůle (**V**) a zkušenosti (**Z**) komunikantů – individuální a proměnné
- jazyková vzdálenost (**JV**) – „objektivní“, zřídka proměnná
- výzkum **JV** = potenciální **VP** člověka bez **Z**
- za předpokladu výskytu **V**, je **JV** určující a **Z** doprovodný faktor **VP**
- badatelský výzkum s aplikačním potenciálem:
  - A. zefektivnění výuky jazyků (*viz otázka 5*)
  - B. mapování jazykové situace (*studium multilingvismu, jazykových kontaktů, transferů, konvergentnosti/divergentnosti jazykového vývoje, ...*)

Otázka 1: přínos kapitoly 9 pro výzkum semikomunikace

- Konstantin Mikolajovič Tiščenko, 1999. *Metatheory of Linguistics*.

- lze, vyžaduje však úpravy algoritmů
- současné zpracování:
  - vstup → zarovnání → výpočet podmíněné pravděpodobnosti → výpočet pravděpodobnosti výskytu → výpočet podmíněné entropie → výstup

A. frekvence zarovnaných dvojic (pravděpodobnost výskytu)

- odráželo by pravděpodobnost každé zarovnané dvojice při porovnávání jazykových systémů
- odpověď na otázky typu: *Jak častá je ve zkoumaném vztahu zarovnaná dvojice fonémů [i:] a [jε]?*

B. frekvence zarovnání dvojic (podmíněná pravděpodobnost)

- obsahovalo by obrovské množství dat – ke každému jednomu fonému jedna matice pravděpodobností jeho zarovnání s každým jedním jiným fonémem
- odpověď na otázky typu: *Jak často je [i:] zarovnáno s [jε]?*

C. počet asymetrií v jednom řetězci

- odráželo by zpětně pro každý řetězec dosadit počet fonémů, pro které je **B.** menší než 1, což ale lze v případě konkrétních řetězců předpokládat (při zkoumání většího vzorku dat) pro naprostou většinu fonémů

- výzkum na fonetické/fonologické rovině (zároveň lexikální)
  - replikování metody z výzkumu Mooberg et al. (2007)
  - porovnání naměřených hodnot u západoslovanských a severogermánských jazyků
- **různé roviny jazyka**

A. (lexikální) + fonetická/fonologická	{fonémy_slov}
B. (lexikální) + morfologická	{morfémy_slov}
C. (lexikální) + syntaktická	{slova_vět}
D. (lexikální) + hypersyntaktická	{věty_textů}

  - zvýšení složitosti vyčíslitelnosti, neprozkoumaná oblast
- **různé formy přenosu jazyka**

A. mluvená forma – fonetická transkripce	{fonémy}
B. psaná forma – grafický přepis	{grafémy}

- rozdílnost obsahů jednotlivých subkorpusů (od beletrie po administrativní a právní texty)
  - Core (**C**) = beletrie – originalita výrazových prostředků, blízkost k **S**
  - Subtitles (**S**) = „polo-beletrie“ – stylizovaná běžná mluva, i substandard
  - Acquis (**A**) = právní texty – odborné termíny, cizí výrazy
  - Europarl (**E**) = zápisy z jednání EU parlamentu – podobné a blízké **A**
- **vztah čeština–slovenština**
  - **S** – střed mezi extrémy, vždy blízké **C**
  - **C** – možná psychická snaha se odlišit (jazykový zákon, Lipowski: *Konvergence a divergence čj a sj*), vždy blízké **S** (próza?)
  - **A, E** – podobné odborné termíny, spolupráce překladatelů, **A** a **E** blízké
- **vztahy čeština/slovenština–polština**
  - **C** – nízké hodnoty (potenciální nejlepší porozumění) – zajímavé
  - **A, E** – odlišné termíny

- Teze PLK: nutnost podpory výuky a kontaktu blízkých jazyků
  - výuka pomocí rozdílů mezi jazykovými systémy
  - (základy již uživatelé znají z mateřského jazyka, netřeba je „učit“ znovu)
- Cvrček, 2008: *Koncept minimální intervence*
  - sice o kodifikaci, ale nepřímo odvoditelný návod pro výuku („o jazyku“)
  - rozšíření obzorů žáků, zvyšování jejich jazykových zkušeností (podpora semikomunikace)
- konkrétní přínos prezentovaného výzkumu k zefektivnění výuky:
  - frekvence zarovnaných dvojic (dílčí část)
  - rozdílnost vzájemného porozumění jednotlivým typům textů
- aplikovatelnost:
  - jazyková cvičení uzpůsobená na trénink vzájemného porozumění na základě rozdílů jednotlivých jazykových rovin
  - cílený trénink vzájemného porozumění různým textům (dle stylu)

Příloha: IPA transkripce pro čj, sj a pj 1
(zdroje: Palková, Kráť a Sabol, Balowski)

český jazyk	hláska	foném	alofon	hláska	foném	alfon
	a	a		p	p	
	á	a:		r	r	
	b	b		ř	ɾ	ɾ̥
	c	ʈ		s	s	
	č	ʈ͡ʂ		š	ʃ	
	d	d		t	t	
	d'	ɗ		t'	c	
	e	ɛ		u	ʊ	
	é	ɛ:		ú	ʊ:	
	f	f		v	v	
	g	ɡ		z	z	
	h	ɦ		ž	ʒ	
	ch	x	ɣ	ou	ɔ̯	
	i (y)	ɪ		au	a̯	
	í (ý)	i:		eu	ɛ̯	
	j	j		ráz	ʔ	
	k	k		dz	d͡z	
	l	l		dž	d͡ʒ	
	m	m				
	n	n				
	ň	ɲ				
	o	ɔ				
	ó	ɔ:				

slovenský jazyk	hláska	foném	alofon	hláska	foném	alofon
	a	a		p	p	
	á	a:		r	r	
	b	b		í	r:	
	c	ʈ		s	s	
	č	ʈ͡ʃ		š	ʃ	
	d	d		t	t	
	d'	ɗ		t'	c	
	e	ɛ		u	ʊ	
	é	ɛ:		ú	ʊ:	
	f	f		v	v	w
	g	ɡ		z	z	
	h	ɦ		ž	ʒ	
	ch	x	ɣ	ia	ja̯	
	i	i		ie	je̯	
	í	i:		iu	ju̯	
	j	j		ô	ɔ̯	
	k	k		ä	æ	
	l	l		í	ɫ:	
	m	m		ĺ	ɫ̥	
	n	n		ráz	ʔ	
	ň	ɲ		dz	d͡z	
	o	ɔ		dž	d͡ʒ	
	ó	ɔ:				

Příloha: IPA transkripce pro čj, sj a pj 2
(zdroje: Palková, Kráť a Sabol, Balowski)

polský jazyk	hláska	foném	alofon	alofon	hláska	foném	alofon
	a	a			t	t	
	ą	ɔŋ/ɔm	ɔŋ̨/ɔɲ	ɔ	u (ó)	u	
	b	b			w	v	
	c	ts			y	ɨ	
	ć (ci)	tɕ			z	z	
	d	d			ź (zi)	ʐ	
	e	ɛ			ż (rz)	ʒ	
	ę	ɛŋ/ɛm	ɛŋ̨/ɛɲ	ɛ	ch (h)	x	ɣ
	f	f			cz	tʃ	
	g	g			dz	dʒ	
	i	i			dź (dzi)	dʑ	
	j	j			sz	ʃ	
	k	k			dż	dʒ	
	l	l					
	ł	w					
	m	m					
	n	n					
	ń (ni)	ɲ					
	o	ɔ					
	p	p					
	r	r					
	s	s					
	ś (si)	ɕ					